

DE HALFKALE IEPEN TE AMSTERDAM.

ET ongewone uiterlijk, dat de iepen in Amsterdam in de Meimaand van dit jaar vertoonden, heeft algemeen de aandacht getrokken. Gemiddeld waren de boomen voor de helft kaal: sommige hadden slechts aan enkele takken bladeren, andere zagen er ongeveer normaal uit. De oorzaak van de kaalheid is de volgende:

Evenals de meeste andere boomsoorten hebben de iepen dit jaar abnormaal sterk gebloeid, en doordat zij geen gemengde knoppen bezitten, was het aantal hunner bladknoppen naar verhouding geringer dan in andere jaren. En terwijl anders de bladerlooze gedeelten na den bloei zijn aangevuld met de bekende groene vruchtjes (de dubbeltjes) bleven de hiaten dezen keer oningevuld, doordat de bloemetjes in de eerste dagen van Maart bijna alle bevroren waren.

Deze eenvoudige verklaring geeft echter aanleiding tot eenige min of meer belangrijke gevolgtrekkingen.

1. Hoe komt het, dat de iepen in de stad bijna geen vruchtjes gaven en die op de landwegen wel?

De stadsiepen bloeiden ongeveer twee weken vroeger dan hun plattelandscollega's, doordat zij meer beschut staan. Zij hadden dus in begin Maart hun bloemen reeds geopend en deze werden toen door de vorst bedorven. De buiten-iepen moesten toen nog met den bloei beginnen.

2. Hoe komt het dat in de stad zelf zoo'n verschil bestaat?

Ook in jaren van normalen bloei munten bepaalde iepenboomen boven de andere uit in het voortbrengen van vruchtjes. Wanneer het gros van de boomen sappig groen gekleurd is door de jonge blaadjes, vertoonen zij nog het geelgroen van de „dubbeltjes". Deze exemplaren, die misschien door hun zonnige standplaats zoo vruchtbaar zijn geworden, waren in 1918 het kaalst, bij de andere waren minder bladknoppen door bloemknoppen vervangen en was de bladertooi dus vollediger.

3. Hoe komen de iepen, die sterk gebloeid hebben, in den loop van het voorjaar aan zooveel bladeren, dat zij 's zomers niet meer door kaalheid opvallen?

Schema 1 stelt voor hetgeen uit één bladknop te voorschijn komt: een takje met bv. 7 blaadjes, dat in het voorjaar groen is en gedurende den zomer een bruine schors krijgt. In den oksel van elk blad ontstaat een knop en in het volgende jaar blijkt, dat sommige van deze okselknoppen bloeiwijzen geven en andere weer takjes met bladeren. De okselknop van het blad, dat aan het einde van het takje zat, geeft zeker weer bladeren. In schema 2 is voorgesteld hoe deze knop

Fig. 1.

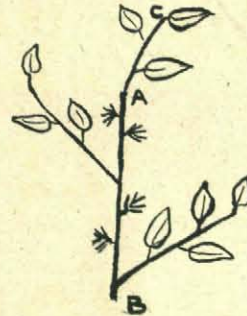

Fig. 2.

en bovendien de 4e en 7e knoppen van bovenaf bladeren hebben gegeven, terwijl uit de nos. 2, 3, 5 en 6 bloemen zijn gekomen.

Bij A is de grens van het nieuwe takje en het oude. Wanneer nu in het 2e najaar ook het nieuwe takje bruin is geworden, is het alsof alles van B tot C één geheel vormt, doch bij nauwkeurige beschouwing blijkt er een duidelijk verschil in kleur en glans te zijn tusschen B A en A C. Bovendien is de plek A onderscheiden door de litteekens van de knopschubben van den knop, die het stukje A C heeft voortgebracht.

Bekijkt men een langen iepetak, dan vindt men van afstand tot afstand zulke litteekens. Dat zulk een tak steeds in een rechte lijn verlengd wordt, komt dus doordat de ongeveer eindstandige knop steeds een bladknop is. Voor de vertakking van den hoofdtak zorgen dan de enkele zijknoppen, die blaadjes geven, doch op de plaatsen waar bloemknoppen zaten, komen nooit meer bladeren.

In een jaar van rijken bloei zouden nu b.v. de 4e en de 7e knop ook bloemknoppen zijn geworden en we zouden dus na het afvallen van de dubbeltjes een kalen tak overhouden met alleen aan het einde een pluimpje van bladeren. En inderdaad was dit ook het beeld, dat de meeste takken dit jaar omstreeks 5 Mei vertoonden. Maar sindsdien is er een belangrijke verandering ingetreden. Er ontsproten zoo maar uit de takken, zonder dat er van te voren iets te zien was, heel kleine knopjes, die met groote snelheid groeiden en weldra geheele takjes ontwikkelden. Toch is de plaats, waar deze knoppen zich vormden, niet toevallig. Zij ont-

stonden juist op de bovenbesproken litteekens en deze *slapende* knoppen waren niet anders dan de onontwikkelde okselknoppen van de schubben der hoofdknoppen.

Door deze slapende knoppen tot ontwikkeling te brengen, maakt dus een sterk bloeiende iep zijn aantal bladeren weer volledig. *Dit is het normale geval.* In gewone jaren valt echter het achterna komen van de bladeren uit de slapende knoppen niet zoo op, omdat hun ontwikkeling als het ware wordt gemaskeerd door de vruchtjes, en als deze zijn afgevallen, zijn de nieuwe bladeren zoo ver gered, dat de boom voortdurend gevuld blijft. In 1918 is er echter, door het ontbreken van de vruchtjes, een kale periode tusschen het ontstaan van de twee stellen bladeren ingeschoven.

15 Mei 1918.

Fig. 3. Teeken. L. PINKHOF.

Fig. 3 vertoont in A een tak, die sterk gebloeid heeft en nu bij de litteekens slapende knoppen tot ontwikkeling heeft gebracht (bij 1, 2, 3 en 4), terwijl tak B, die niet gebloeid heeft, uit normale okselknoppen bebladerde takjes heeft gevormd en bij de litteekens geen spoor van ontwakende knoppen vertoont. Opvallend is de stevige bouw van de iepenbladeren, die uit slapende knoppen komen (bij 1).

Amsterdam

M. PINKHOF.

Naschrift: 27 Mei waren de takken reeds omhuld door de zich ontwikkelende jonge blaadjes.

DE VOGELS VAN NOORDWIJK IN 1917.

ANGS de Spreeuwenlaan heerscht steenuilvreugd, zwaar ademend nadert een ransuil, die zwaar ademend weer verdwijnt, een late merel scharrelt nog wat in de rhododendrons om beter te zitten voor den nacht; het waterhoen op den vijver lokt in den achtersten, donkeren hoek; in de verte schreeuwt een reiger, die langzaam dichterbij komt. . . .

't Huis van den tuinman schijnt tegen den rossig oplichtenden, westelijken hemel in vlam te staan; aan den anderen kant beschijnt de maan het en grillige boomschaduw teekenen den oostmuur als een muur met rasterwerk.

De reiger nadert snel en onverwachts verschijnen, wild schreeuwend, twee enorme wiekenparen boven het stille watervlak; tusschen het schreeuwen door zwenken de gevaarten tegen het rossige licht met geluid, als het ruischen van heel zware zij en de maanlichtspiegel in den vijver weerkaatst de donkere gestalten. Machtig wieken ze daar rond, doodstil, in het maanlicht van de nacht, tot ze verdwijnen en hun schreeuw zich verder en verder verwijderd over de dennen en het eikenhout. . . .

't Is doodstil, de maan schijnt helder, de sterren schitteren, geen wind; donker staan sparren, eiken en beuken, helder daar achter de avondlucht.

Maar niet lang na hun verdwijnen is alles verkend, de rauwe geluiden echoën weer tegen den vijverheuvel en langzaam zwenken, stijgen en dalen ze tot na drie wijde cirkelbogen de dennen zijn bereikt.

Het is een week later en de reiger heeft intusschen plannen gemaakt voor het inrichten van zijn huis. Een paar merels fluiten melodieus, hoogerop in de toppen der boomen zingen onstuimig de zanglijsters en één voor één schieten ze, schokkend neerdalend, de rhododendrons in; de houtduiven rusten al in de dennen, het waterhoen op den vijver lokt, eeuwig onvermoeid, zoolang de maan maar schijnt.

Als alles stil is, wiekt een reuzengevaarte uit de sparrentakken op en strijkt neer in den nesttop. En dan krijg ik één der zeldzaamste schouwspelen te zien, die ik ooit bijwoonde:

Zwaar stijgt het dier op en na enkele slagen is de andere sparrentop bereikt en strijkt het daar in neer. De takken geven mee en een oogenblik schijnt het of 't lichaam tegen de heldere lucht zijn evenwicht verliezen zal, maar dat is kort, en tusschen de takken door beweegt een kop op langen nek zich langzaam links en rechts. 't Dier schijnt onrustig en iets van plan te wezen. . . . De takken buigen en eigenaardig passend bij de nachtelijke stilte sluipt de figuur omzichtig door het takwerk, tot hij tot het nest is afgedaald. Donker staan de sparren nog in het maanlicht; tusschen hen volgt nu takgekraak en na kort gescharrel verschijnt het dier naar buiten toe, terwijl krachtige vlerken de takken doen zwaaien.

De vogel strijkt neer in zijn eersten top en komt na kort gescharrel daar, weer terug op het nest. Gekraak en takgeknop volgt, uitwerpselen kletsen en weer zwaait het gevaarte terug; maar weer volgt ruischen van heel zware zij en het takgekraak neemt toe; af en toe dwarrelen